

ולכן, אם אין פוקעים קידושיה של הנדה בעת נדותה, הרי זה ראייה שיתכן בה קידושין לבעל גם בשעת נדתה, ורק ביאתה אסורה, וזו היא הסיבה שדהולד אינו ממזר.

שנאמר במי שבא על הנדה, שנטמא שבעה ימים כמו הנדה שהוא בא עליה: [ויקרא טו] "ותהי נדתה עליו".

"ותהי", לשון הויה הוא, מלמד הכתוב שאפילו בשעת נדתה, תפסי בה קידושין.

סוטה נמי, אין ממזר מבעלה, על אף שהוא עובר על לאו של איסור זונה, דהא תפסי בה קידושין. שהרי אין קידושיה לבעלה פוקעים מחמת זנותה. ולכן אין הולד ממזר.

תניא נמי הכי כדברי אביי: **הכל מודים**, כבעל הבא על הנדה, וכבעל הבא על הסוטה שזינתה תחתיו, ובאיש זר הבא על שומרת יבם — שאין הולד ממזר.

וסוברת הברייתא שאין ממזר מאיש זר הבא על שומרת יבם, היות ויש לאיש זר תפיסת קידושין ביבמה.

ונחלקו בדבר לקמן [צב ב], רב ושמואל.

לדעת רב לא תופסים קידושין בשומרת יבם לאדם זר.

ולמד זאת רב מן הפסוק "לא תהיה אשת המת החוצה לאיש זר", וסובר רב שמשמעות הפסוק היא: לא תהיה הויה של קידושין בשומרת יבם לאיש זר, אלא רק יבמה יכול לקחתה לאשה, ולא אדם אחר.

ולפי רב, כיון שאין לזר תפיסת קידושין בה, אם יבוא עליה זר יהיה הולד ממזר.

וחיובה הוא מיתת בית דין, הכתובה בפסוק **מ"לא יקח איש את אשת אביו" עד "לא יגלה את כנף אביו" — הוי ממזר.**

טפי, מכאן והלאה, בפסוק "לא יגלה כנף אביו", המדבר לפי חכמים בשומרת יבם של אביו, שחיובה הוא רק כרת [אשת אב אחר מיתת אב, שאינה אשת איש עוד], ולפי רבי יהודה באנוסת אביו, שהיא רק חייבי לאוין — לא הוי ממזר!

אמר אביי: הכל מודים, ואפילו שמעון התימני העושה ממזר מחייבי כריתות, בבא על הנדה, שביאתה אסורה בכרת, אך אינה מאיסורי קירבה לעריות.

מט-ב וכן הכל מודים, ואפילו רבי עקיבא שעושה ממזר אפילו מחייבי לאוין שאינם של שאר, כגון המחזיר גרושתו משנישאת —

שאם בא הבעל על הסוטה, על אשתו לאחר שזינתה, ואפילו אם ודאי זינתה ואסורה לו בלאו — שאין הולד ממזר!

ומסביר אביי את דבריו:

נדה, על אף שביאתה אסורה לבעלה בכרת, הכל מודים שאין הולד ממזר, דהא תפסי בה קידושין לאשה. שהרי בעת נדותה לא פוקעים קידושיה לבעלה, ולכן אין הולד ממזר.

כי לדברי הכל אין ממזר אלא מאשה שלא תופסים לו בה קידושין.

לפי שיסוד הממזרות הוא "מום זר", שה"זרות" בין האיש לאשה, שלא יתכן ביניהם קשר של אישות, אלא לעולם הם זרים זה לזה, היא הגורמת לממזרות של הולד הנולד מהם.

ועוד כתוב בה: **מנשה הרג את ישעיה.**

אמר רבא: מידן דייניה, דן אותו מנשה בדין שיבואר להלן, וקטליה, והרגו.

אמר ליה מנשה לישעיה: משה רבך אמר [שמות לג] **"כי לא יראני האדם, וחי"**.

ואילו את אמרת [ישעיהו ו] **"ואראה את ה' יושב על כסא רם ונשא"**, ובכל זאת נשאת בחיים!

משה רבך אמר [דברים ד] **"מי כה' אלהינו ככל קראנו אליו!"**, שבכל עת שאנו קוראים אליו נשמעת התפילה.

ואילו את אמרת [ישעיהו נה] **"דרשו ה' בהמצאו"**. שיש זמן שהוא מצוי לשמוע ויש זמן שאינו מצוי לשמוע את קריאתנו אליו.

משה רבך אמר [שמות כג] בלשון ברכה **"את מספר ימיו אמלא"**. שיהיו הימים שנקצבו לאדם שלמים מבלי גרעון עקב החטא.

אך משמע מלשון **"אמלא"**, שלכל היותר תהיה הברכה שיהיו ימיו מלאים כמו שנקצבו לו, אך לא תיתכן תוספת של ברכה על מספר הימים שנקצבו לאדם בשעת הוולדו.

ואילו את אמרת לחזקיה [מלכים ב כ] **"והוספתי על ימיו [הקצובים בעת הולדתך] חמש עשרה שנה"**.

אמר ישעיה: ידענא ביה במנשה, דלא מקבל מה דאימא ליה, שלא יקבל את מה שאומר

ואילו שמואל, מסתפק אם כונת הפסוק היא כמו רב, לומר שאין ביבמה כל הויה לזר. או לומר הפוך, שאיסור ההויה של זר בשומרת יבם הוא לאו, שעובר הזר המקדש אותה לו לאשה בלאו, בכך שהוא מהוה אותה לעצמו. וזה עצמו מגלה הכתוב, שיש לו בה תפיסת קידושין, כי אחרת לא היה בה לאו של לקיחה.

והברייתא האומרת שאין ממזר בשומרת יבם מתאימה עם הצד של שמואל שיש בה הויה לזר, כי לצד השני של שמואל, ולדברי רב, הרי הוא ממזר.

והוינן בה: **ואבוי** שאמר **"הכל מודים בבא על הנדה ועל הסוטה שאין הולד ממזר"**, מדוע הוא לא הזכיר גם שומרת יבם, כמו הברייתא?

ומשנינן: **שומרת יבם** — **מספקא ליה לאבוי אי כרב**, הסובר שהוא ממזר **אי כצד אחד של שמואל**, שיש בה תפיסת קידושין, ואין הולד ממזר, וכמו שנתבאר.

שנינו במשנה: **אמר רבי שמעון בן עזאי** מצאתי מגילת יוחסין בירושלים.

תני, שנינו בברייתא: **שמעון בן עזאי אומר:** **מצאתי מגלת יוחסין בירושלים, וכתוב בה:** **איש פלוני ממזר מאשת איש.**

ועוד מצאתי כתוב בה: **משנת רבי אליעזר בן יעקב** — **קב, ונקי!**

מצאנו דבריו במידה מועטת, כמו שמידת קב היא מידה מועטה, אבל בכל מקום שנשנו דבריו, הלכה כמותו, לפי שדבריו ברורים לאמיתם, כסולת נקיה מכל פסולת.

ואשיב על טענותיו.

ואי אימא ליה אישווייה מזיד.

אם אומר לו ולא יקבל דברי, ויהרגני, אז הוא יהיה מזיד בהריגתי, בעוד שעתה הוא בגדר "אומר מותר" להרגני. שסבור הוא שכדין הוא עושה.

ונמצא אני מכשילו להרגני במזיד.

אמר ישעיה שם ואיבלע בתוך עץ ארזא.

אתייה לארזא, הביאו את עץ הארז, ונסרוה.

כי מטא, כאשר הגיע המסור המנסר להדי פומא, לפיהו של ישעיה, ניסר המסור את פיו, ונח נפשיה, נפטר ישעיה.

והטעם שמת בצורה כזאת, הוא משום דאמר [ישעיהו ו] "ובתוך עם טמא שפתים אנכי יושב".

שאמר את גנות ישראל מעצמו, ולא צוה לו הקב"ה לומר זאת, ולא אמר זאת בדרך תוכחה.

ועתה לאחר שהביאה הגמרא את טענותיו של מנשה, ואת זה שאמר ישעיה שיש ליישב את הכתובים, אך מנשה לא יקבל את ההסבר, דנה הגמרא: **מכל מקום, קשו קראי אהדדי!**

ומסבירה הגמרא:

א. זה שאמר ישעיה "ואראה את ה'", בעוד שמשו רבינו אמר "לא יראני האדם וחי", אין בכך קושיה —

כדתניא: כל הנביאים נסתכלו בהקב"ה באספקלריא [כלי הבטה] שאינה מאירה.

ולכן הם חשבו שהם ראו את הקב"ה, אבל למעשה הם לא ראו!

ואילו משה רבינו נסתכל באספקלריא המאירה, ונוכח לדעת שלא ראהו בפניו!

ב. זה שאמר ישעיה "דרשו ה' בהמצאו", בעוד שמה רבינו אמר "אין כה' אלהינו בכל קראנו אליו", אין בכך קושיה —

הא ביחיד, אין הוא נשמע אלא ב"המצאו" של הקב"ה.

הא בצבור, תפלתו נשמעת בכל עת.

ויחיד אימת הטא נשמע ה"המצאו"?

אמר רב נחמן אמר רבה בר אבוח: **אלו עשרה ימים שבין ראש השנה ליום הכפורים.**

ג. זה שאמר ישעיה לחזקיה "והוספתי על ימיך חמש עשרה שנה, בעוד שמשו רבינו אמר "את מספר ימיך אמלא" — מחלוקת **תנאי היא!**

דתניא: "את מספר ימיך אמלא".

אלו "שני דורות", השנים שפוסקים לו א-א לאדם בעת הוולדו, שהם פרק הזמן הנקרא "דורו".

זכה — משלימין לו, שיחיה את כל שנותיו שפסקו לו, וזוהי כונת הפסוק בהבטחה "את מספר ימיך אמלא", שיושלמו שנות החיים, ולא יופחתו.

אך אם לא זכה — פוחתין לו מהשנים שקצבו לו.

דברי רבי עקיבא.